

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Протягом останніх років всі сфери життя українського соціуму перебувають у кризовому стані. За версією НБУ до зовнішніх ризиків 2019 року треба віднести зовнішню військову агресію, яка за п'ять років забрала життя понад 13000 українців. До внутрішніх: трудову міграцію, через що Україна посідає провідне місце у рейтингу країн з найшвидшим скороченням працездатних ресурсів. За офіційними даними Міністерства соціальної політики України, на постійній основі за кордоном з метою заробітку перебувають близько 3,2 мільйона громадян України. І це без урахування українців, які їздять за кордон на сезонні роботи. Оскільки Україна є суб'єктом системи світової торгівлі, всі масштабні трансформації завжди впливають на її економіку. За даними Державної служби статистики України протягом 2018 року чисельність населення України скоротилася на 233202 особи, на 100 померлих припадає 53 народжених [1]. Криза в науці, спричинена низьким фінансуванням і втратою інтелектуалів та загальної якості кадрового потенціалу. Соціальна криза, що реалізовується як тотальна криза довіри в суспільстві через високий рівень соціальної напруги; криза соціальної адаптації, криза інституту сім'ї: нестабільність шлюбів, зростання неповних та бездітних сімей, зниження ролі сім'ї у вихованні і соціалізації дітей, як результат- "омолодження" тютюнопаління, наркоманії, статевого життя [2; 3].

Криза культури і духовності особистості, суспільства та держави в цілому, втрата ціннісних орієнтирів, про які пишуть філософи, психологи, інші науковці.

Всі ці екзогенні фактори, зовнішні, які не залежать від об'єкта, провокують дестабілізацію стану сучасної української освіти. До цього додаються ендогенні, внутрішні фактори, які залежать від об'єкта. Наприклад, хибні стратегії керівництва закладу, адже в нашій країні і на пересічному, і на правовому рівні відсутнє розуміння необхідності наявності у керівника освітнього закладу управлінської освіти. Тому розробка системи антикризового управління є досить актуальним питанням.

Аналіз праць науковців Є. Короткова [4], А. Штангрета [5], І. Кривов'язюка [6], О. Крутика [7], та ін. в цій галузі вказує на те, що це питання має недостатній рівень розгляду в розрізі сфери освіти. Що й зумовило вибір теми дослідження.

Метою дослідження є створення і обґрунтування системи антикризового управління та надання практичних рекомендацій керівникам щодо її впровадження та вдосконалення наявних процесів антикризового управління.

На першому етапі дослідження з'ясовували сутність поняття «криза» та її деструктивні впливи. Термін “криза” походить від грецького *κρίσις* - переломний момент, рішення, вирок. Більшість науковців у своїх визначеннях поняття “криза” акцентує увагу на її негативному впливі, який полягає в наступному [4; 7; 9]:

- крайнє загострення суперечностей у соціально-економічній системі (організації), яке загрожує її життєздатності в навколишньому середовищі;

- будь-яка якісна зміна процесу, перехід від наявного стану до іншого, істотно відмінного за основними параметрами; у цьому значенні перехід від стабільності до погіршення — це кризова ситуація в розвитку системи;

- об'єктивне явище в соціально-економічній системі, що характеризує рівень розвитку людини, нестачу знань, недосконалість управління. Але є і інші погляди. Так Ю. М. Осипов пише, що «криза» - ще не кінець і не катастрофа [8]. Без кризи немає розвитку, немає якісних перетворень. Криза - обов'язкова передумова та умова якісного «стрибка».

Наступним етапом дослідження стало сучасне розуміння сутності поняття “антикризове управління” перебуває на стадії формування. Найбільш вдалим саме для запровадження в сфері освіти вважаємо наступні [4; 6; 10]:

- це управління, у якому певним чином поставлено передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів, заходів зі зниження негативних наслідків кризи й використання її факторів для наступного розвитку ;

- постійно діючий процес виявлення ознак кризових явищ шляхом комплексної чи часткової діагностики стану підприємства з метою розробки заходів щодо максимального використання отриманих в результаті діагностування його сильних сторін і можливостей для підвищення конкурентоспроможності, забезпечення подальшого функціонування та розвитку;

- це здатність фірми конструктивно реагувати на зміни, що загрожують її нормальному функціонуванню.

Виходячи з неоднорідності тлумачень пропонується виділяти 3 види антикризового управління [4; 5]: передкризове (попереджувальне) управління, яке спрямоване на запобігання кризі; управління в умовах кризи; управління після кризи. Тому і не існує єдиної думки і про етапи процесу антикризового управління. На нашу думку такими етапами для закладу освіти слід вважати наступні:

- 1) Моніторинг середовища підприємства з метою визначення можливої кризи або діагностика кризового стану, або оцінювання післякризового стану (в залежності від виду антикризового управління).

- 2) Визначення цілей і завдань антикризового управління.

- 3) Визначення суб'єкта антикризової діяльності.

- 4) Оцінювання часових обмежень процесу антикризового управління

- 5) Оцінювання ресурсного потенціалу антикризового управління.

- 6) Розробка антикризової концепції (стратегії) і програми (плану) підприємства.

7) Формування організаційної структури, яка забезпечує реалізацію антикризової програми.

8) Упровадження, контроль та коригування антикризової програми.

9) Розробка й реалізація профілактичних заходів щодо запобігання повторенню кризи.

Отже, стає все більш очевидним, що сьогодні впровадження антикризового управління як складової системи управління закладами освіти є необхідним, оскільки це дозволить зробити їх більш конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг. Проведене дослідження свідчить про необхідність поглиблення роботи цієї ланки менеджменту з урахуванням специфіки освітньої сфери. Тема направлена на вирішення кризових ситуацій, на стабілізацію і розвиток освітніх закладів будь-якої структури, ступенів і форми власності.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.uisr.org.ua/>
3. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/>
4. Коротков Э. М. Антикризисное управление. 2-е изд. доп. и перераб. Москва: ИНФРА-М, 2010.. 620 с.
5. Штангрет А. М., Копилук І. К. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 335 с.
6. Кризов'язюк І.В.. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ: Кондор, 2008. 374 с.
7. Крутик А.Б., Муравьев И. М. Антикризисный менеджмент: Превентивные меры. Спб: Питер, 2001. 432 с.
8. Осипов Ю. М. Теория хозяйства. Учебник в трёх тома. Т. 3. Москва: МГУ, 1998. 345 с.
9. Жарковская Е. П., Бродский Б. Е., Бродский И. Б. Антикризисное управление. 7-е изд., испр. и доп. Москва : Издательство «Омега-Л», 2011. 467 с.
10. Король В.С. Антикризовий менеджмент в умовах ринкової трансформації економіки : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.06.02. Ін-т регіон. дослідж. НАНУ. Львів, 2001. 19 с.